

AKO ÚČTOVAŤ KNIŽNIČNÉ DOKUMENTY (ODPORÚČANIE)

Po konzultáciách na Ministerstve financií SR odporúčame účtovať knižničné dokumenty nasledovne:

Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve, účinný od 1. januára 2003, § 2 ods. 2 okrem iného ustanovuje, že predmetom účtovníctva je účtovanie skutočností o stave a pohybe majetku, stave a pohybe záväzkov, rozdiel majetku a záväzkov, výnosoch, nákladoch, príjmoch, výdavkoch a výsledku hospodárenia účtovnej jednotky, teda o účtovných prípadoch. Na účely tohto zákona sa podľa § 2 ods. 4 písm. a) majetkom rozumie časť aktív účtovnej jednotky, ktoré sú výsledkom minulých udalostí, dajú sa oceniť podľa § 24 až 28 zákona a vykazujú sa v účtovnej závierke v súvahe alebo vo výkaze o majetku a záväzkoch.

Zjednodušene sa dá povedať, že hmotný a nehmotný majetok (s výnimkou majetku vytvoreného vlastnou činnosťou) sa oceňuje spravidla obstarávacou cenou, teda cenou, za ktorú sa majetok obstaral spolu s nákladmi súvisiacimi s jeho obstaraním, resp. v prípade bezodplatného nadobudnutia reprodukčnou obstarávacou cenou, teda cenou, za ktorú by sa majetok obstaral v čase, keď sa účtoval.

Podrobnosti o rámcových účtovných osnovách pre jednotlivé skupiny účtovných jednotiek účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva, o postupoch účtovania, obsahovom vymedzení účtovných kníh a tiež o účtovných zásadách a účtovných metódach určujúcich spôsoby oceňovania a ich použitia, zásadách pre členenie majetku a záväzkov, zásadách pre vytváranie analytických účtov a i. ustanovuje Ministerstvo financií SR v opatreniach vyhlásených v Zbierke zákonov SR. (Pozn.: Vo sfére rozpočtových a príspevkových organizácií v sústave jednoduchého účtovníctva môže účtovať len príspevková organizácia obce alebo vyššieho územného celku, ak nepodniká a ak objem jej ročného rozpočtu výdavkov nepresahuje 500 tis. Sk.)

Opatrenie MF SR zo 17. decembra 2002, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcová účtovná osnova pre rozpočtové organizácie, štátne fondy, obce, vyššie územné celky, príspevkové organizácie a niektoré iné právnické osoby, ktorých hlavným predmetom činnosti nie je podnikanie (ďalej len „Opatrenie“), bolo publikované vo Finančnom spravodajcovi č. 1/2003.

Z hľadiska účtovania nákupu knižničných dokumentov sú dôležité ustanovenia § 12 Opatrenia, ktoré definujú zásady pre členenie majetku a záväzkov, pričom sa posudzuje obstarávacia cena a časové hľadisko. Ak je obstarávacia cena hmotného majetku vyššia ako 30 tis. Sk (určené v § 26 zákona č. 366/1999 Z. z. o daniach z príjmov v znení neskorších predpisov) a doba použiteľnosti majetku dlhšia ako jeden rok, ide o dlhodobý hmotný majetok, ktorý sa účtuje na majetkových účtoch v účtovnej triede 0.

Aj keď niektoré knižničné dokumenty (na hmotnom nosiči) by mohli spĺňať kritériá na zaradenie do dlhodobého hmotného majetku, každá účtovná jednotka má právo v internom predpise rozhodnúť, ako knižničné dokumenty bude účtovať. Odporúčame, aby účtovná jednotka vo vnútornom predpise definovala knižničné dokumenty ako materiál, ktorý bude účtovať priamo do nákladov (do spotreby), ktorý ale môže sledovať v pomocnej evidencii mimo účtovníctva. V takomto prípade nebudú knižničné dokumenty účtované na majetkových účtoch v účtovnej triede 0 ani v účtovnej triede 1, účtovná

jednotka teda nebude musieť vykonávať inventarizáciu a fyzickú inventúru knižničného fondu podľa § 29 a § 30 zákona o účtovníctve.

Podotýkame, že ani rámcová účtová osnova (aj keď je pri zostavovaní účtovného rozvrhu otvorená na zavedenie ďalších účtov) nepredpokladá, že sa knižničný fond bude účtovať ako dlhodobý hmotný majetok; v účtovnej triede 03 – Dlhodobý hmotný majetok neodpisovaný sú uvedené len účty 031 – Pozemky a 032 – Umelecké diela a zbierky. Že sú knižničné fondy vylúčené z odpisovania, hovorí § 27 ods. 1 písm. f už spomínaného zákona č. 366/1999 Z. z., teda triedu 02 – Dlhodobý hmotný majetok odpisovaný použiť nemožno. Rovnako je potrebné brať na vedomie, že knižničné dokumenty sa obstarávajú bez ohľadu na cenu z bežných výdavkov, resp. bežných transferov.

Z hľadiska knižničnej praxe, ale aj kvôli opodstatnenej potrebe dokladovať efektívne vynakladanie finančných prostriedkov z verejných zdrojov a hospodárnosť nakladania s „majetkom“ štátu (VÚC, obcí), ktorý je pre knižnicu pri plnení štatutárnych úloh tým najdôležitejším bohatstvom, je však jednoznačnou a základnou povinnosťou knižníc akceptovať, že na odbornú evidenciu knižničného fondu sa vzťahuje osobitný predpis, teda zákon č. 183/2000 Z. z. o knižniciach, o doplnení zákona SNR č. 27/1998 Zb. o štátnej pamiatkovej starostlivosti a o zmene a doplnení zákona č. 68/1997 Z. z. o Matici slovenskej.

Podľa § 13 ods. 2 zákona 183/2000 Z. z. je knižnica povinná vykonávať odbornú evidenciu (prírastkový zoznam, zoznam úbytkov), revíziu a vyradovanie knižničných dokumentov, pričom revíziu je povinná vykonávať v lehotách, ktoré predpis ustanovuje takto:

- do 50 000 knižničných dokumentov v úplnosti každé 3 roky,
- do 100 000 knižničných dokumentov v úplnosti každých 5 rokov,
- do 200 000 knižničných dokumentov v úplnosti každých 10 rokov,
- nad 200 000 knižničných dokumentov v úplnosti každých 15 rokov.

Revízia sa môže uskutočňovať formou čiastkových revízií v závislosti od potreby, podstatné je ale, že cyklus čiastkových revízií sa v týchto termínoch musí uzavrieť v úplnosti. Z tohto dôvodu by mal plán revízie dopredu určiť štatutárny orgán príkazom alebo iným vnútorným aktom riadenia najlepšie na celé obdobie, minimálne na daný rok.

Revízia je zákonnou povinnosťou, čo by si mali ihneď uvedomiť hlavne knižnice s počtom zväzkov do 50 000, keďže 1. júla tohto roku uplynie práve trojročná lehota, ktorá sa počíta od nadobudnutia účinnosti zákona.

Osobitným problémom je účtovanie elektronických informačných zdrojov využívaných online. Elektronické sekundárne databázy, ale aj fulltextové elektronické časopisy majú nehmotný charakter a knižnica ich nenadobúda do vlastníctva, získava len právo (licenciu) ich využívať. Z hľadiska zásad pre členenie majetku podľa Opatrenia sa oceníteľné práva účtujú ako dlhodobý nehmotný majetok, ak je ich vstupná cena vyššia ako 50 000,- Sk (§ 26 zákona č. 366/1999 Z. z.) a doba použiteľnosti dlhšia ako jeden rok. Ak o tom rozhodne účtovná jednotka, ako drobný dlhodobý nehmotný majetok sa účtuje ten, ktorého obstarávacia cena je nižšia ako 30 000, ale doba použiteľnosti dlhšia ako 1 rok.

Z praxe je však zrejmé, že väčšinu online elektronických zdrojov knižnica získava formou predplatného na dobu 1 roka. Podľa rozhodnutia účtovnej jednotky ide teda o krátkodobý majetok, ktorý sa účtuje

pri obstarávaní do nákladov (do spotreby) a o ktorom si účtovná jednotka môže viesť pomocnú evidenciu.

Ak by sa niektorá účtovná jednotka v prípade, že má licenčnú zmluvu na dlhšie obdobie, ako je jeden rok, rozhodla, že bude prístupové práva účtovať ako dlhodobý nehmotný majetok, je potom povinná tento zaúčtovať v triede 0 a v súlade s § 29 a 30 zákona o účtovníctve vykonávať inventarizáciu a dokladovú inventúru.

Môže sa zdať, že obstaranie online prístupného elektronického časopisu s plnými textami by sa malo riadiť tými istými pravidlami, ako obstaranie klasického časopisu. Je tu však jeden zásadný rozdiel, pretože pri online časopisoch nevieme zabezpečiť dodržanie zákona o knižniciach, ktoré nám ukladá povinnosť viesť odbornú evidenciu knižničného fondu.

Aj z tohto dôvodu knižniciam odporúčame, aby využili možnosť úpravy interných predpisov a náklady na obstaranie online e-zdrojov účtovali ako náklady na služby (RO v rámci ekonomickej klasifikácie na podpoložku 637038 Informačné služby), čím vyriešia aj celý problém s majetkovou (a operatívnou odbornou) evidenciou.

Vychádzajúc z Opatrenia pre úplnosť spomenieme, že § 26 ods. 9 explicitne rieši prípady, kedy obstarávaný majetok nadobúdame (alebo sme v minulosti nadobudli) bezplatne a nevieme ho oceniť. Príslušné ustanovenie uvádza, že historický knižničný dokument a historický knižničný fond (vyhlásený podľa zákona č. 183/2000 Z. z.) neúčtujeme na majetkovom účte, ale na ich evidenciu sa vzťahuje osobitný predpis (teda zákon č. 183/2000 Z. z.).